

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pekinas +10: Europoje ir besivystančiose šalyse lyčių lygybės srityje pasiektos pažangos peržiūra

(2005/C 221/11)

Vadovaudamasis savo reglamento 29 taisyklės 2 punktu, 2004 m. gruodžio 16 d. plenarinėje sesijoje Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas nusprendė parengti nuomonę dėl „Pekinas +10: Europoje ir besivystančiose šalyse lyčių lygybės srityje pasiektos pažangos peržiūra“.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, priėmė savo nuomonę 2005 m. sausio 12 d. Pranešėja buvo **p. Florio**.

414-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. vasario 9-10 d. (vasario 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 135 nariams balsavus „už“, 1 „prieš“ ir 6 susilaikius, priėmė šią nuomonę.

1. Žanga

1.1 Nuo 2005 m. vasario 28 d. iki kovo 15 d. vykianti Jungtinių Tautų Moterų padėties komisijos (MPK) 49-oji sesija bus skirta peržiūrėti Pekino veiksmų Platformos ir Pekino Deklaracijos, priimtų IV pasaulinėje moterų konferencijoje (Pekinas, 1995 m.), taikymą bei dokumentų, patvirtintų Generalinės Asamblėjos 23-ioje specialioje sesijoje „Moterys 2000 m.: lyčių lygybė, vystimasis ir taika XXI amžiuje“ (Niujorkas, 2000 m.), taikymą. Pastaroji inicijavo pasiektos pažangos ir kliūčių, su kuriomis buvo susidurta siekiant lyčių lygybės, išankstinį įvertinimą.

1.2 Generalinė Asamblėja 23-ioje specialioje sesijoje priėmė „Pekino Deklaracijos ir Veiksmų Platformos įgyvendinimo tolimesnių veiksmų bei iniciatyvų“ rezoliuciją ir politinę deklaraciją, kurioje valstybės narės sutarė vėl susitikti praėjus 10 metų po platformos priėmimo, siekiant įvertinti pažangą ir apsvarstyti naujas iniciatyvas.

1.3 Kaip numatoma MPK daugiametėje programoje, 49-os sesijos darbas bus nukreiptas į pažangą, pasiektą 12-oje Veiksmų platformos nustatytų sričių, ir dabartinių iššūkių bei naujų strategijų nustatymą, remiant *teisių suteikimą* moterims ir vaikams. Siekdama skatinti dialogą, šia proga Asamblėja leis plačiau dalyvauti valstybių narių delegacijoms, pilietinei visuomenei ir tarptautinėms organizacijoms.

1.4 Jungtinių Tautų išpareigojimas nulėmė lyčių lygybės problemos įtraukimą į tarptautinę darbotvarkę. Pirmoji pasaulinė moterų konferencija įvyko **1975 m.**, paskelbus

Moterų dešimtmetį (**Meksikas**). Antrojoje konferencijoje („Dešimtmečio viduryje“, vykusioje **1980 m. Kopenhagoje**) vyriausybės (iš pradžių 57) pasirašė Konvenciją dėl moterų visų diskriminacijos formų panaikinimo (angl. CEDAW), 1979 m.), kuri yra viena gairių ilgame kelyje link lyčių lygybės. Trečiojoje konferencijoje (**Nairobis, 1985 m.**) buvo patvirtintas veiksmų planas „Moterų pažangos ateities strategijos“, kuriame vyriausybės ir tarptautinės organizacijos paskelbė lyčių lygybės siekinių.

1.5 Tolimesnis moterų klausimų ir moterų vaidmens pripažinimo proceso žingsnis buvo **JT Saugumo Tarybos rezoliucija Nr. 1325** (2000 m.) dėl moterų, taikos ir saugumo (kuri pripažino, kad karas skirtingai paveikia moteris ir dar kartą patvirtino poreikį stiprinti moterų vaidmenį su konfliktų prevencija bei išsprendimu susijusių sprendimų priėmimo procesuose). Bendrai tariant, per pastarąjį dešimtmetį į moterų skatinimo klausimą buvo atsižvelgiama visų Jungtinių Tautų remiamų svarbių konferencijų ir tarptautinių susitikimų išvadoje (!)

1.6 Kitas svarbus įvykis buvo 2000 m. rugsėjo mėnesį įvykęs Jungtinių Tautų Tūkstantmečio viršūnių susitikimas, kuriame valstybės narės nustatė aštuonis aiškius ir išmatuojamus siekinius (Tūkstantmečio vystymosi tikslus), kuriais siekiama iki 2015 m. ženkliai sumažinti skurdą, badą, ligas ir aplinkos degradaciją. Tūkstantmečio Deklaracija taip pat tapo

(!) Aplinkosaugos ir vystymosi konferencija (Rio de Žaneiras, 1992 m.), Pasaulinė žmogaus teisių konferencija (Viena, 1993 m.), Speciali JT Generalinės Asamblėjos sesija dėl ŽIV/AIDS (Niujorkas, 2001 m.), Tarptautinė gyventojų skaičiaus ir vystymosi konferencija (Kairas, 1994 m.), Socialinės raidos pasaulio viršūnių susitikimas (Kopenhaga, 1995 m.), Pasaulinė konferencija prieš rasizmą, rasinę diskriminaciją, ksenofobiją ir su tuo susijusį nepakantumą (Durbanas, 2001 m.), Tarptautinė vystymo finansavimo konferencija (Monterėjus, 2002 m.), Antroji pasaulinė senėjimo asamblėja (Madridas, 2002 m.) ir Darnaus vystymosi pasaulio viršūnių susitikimas (Johanesburgas, 2002 m.), Informacinės visuomenės pasaulio viršūnių susitikimas (Ženeva, 2003 m. ir Tunisas, 2005 m.).

atsaku į poreikį parengti nuoseklų prioritetų sąrašą, remiantis tais prioritetais, kurie buvo nustatyti per pastarąjį dešimtmetį tarptautiniame lygmenyje vykusiose įvairiose konferencijose ir viršūnių susitikimuose. Trečdalis siekinių yra susiję su lyčių lygybės skatinimu bei teisių suteikimu moterims, ir yra glaudžiai susieti su švietimu bei mokymu; penktadalis jų yra susiję su reprodukcine sveikata. Tačiau visiems aštuoniems tikslams yra būdingi lyčių klausimai.

2. Bendros pastabos

2.1 Nors ir Jungtinių Tautų sistema nustatė svarbius lyčių lygybės pasiekimui skirtus teisinius pagrindus, praktinis principų taikymas šalyse ir jų prekybos ir vystymosi politika kartais neatitinka rašytinių ketinimų. Visišką pilietinių, ekonominių, socialinių ir politinių moterų teisių įgyvendinimą praktikoje dažnai varžo makroekonominė politika ir neoliberaliais principais pagrįstos prekybos sutartys, kuriose visiškai neatsižvelgiama į lyčių klausimus.

2.2 Be to sudėtinga tarptautinė padėtis yra ištis nepalanki moterų padėties gerinimo aplinkai, o taip pat kyla pavojus, jog ankstesnių metų pasiekimai pradės nykti.

2.3 Dabartiniai konfliktai toliau silpnina ir sunkina moterų padėtį.

2.4 Smurtas šeimoje kaip ir anksčiau yra dar dažnai pasaulyje sutinkamas fenomenas, dėl kurio kenčia įvairaus amžiaus, socialinės padėties ir tikėjimo moterys.

2.5 Todėl svarbu prioritetiniu siekiniu dar kartą patvirtinti lyčių lygybę ir moterų teisių gynimą, lygaus vystymosi, geresnio gerovės paskirstymo, darnaus ekonomikos augimo pasiekimo ir silpnesnių gyventojų sluoksnių apsaugos sistemų stiprinimo priemones.

3. Ekonomikos ir socialini reikal komiteto vaidmuo

3.1 Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui svarbu dalyvauti parengiant savo dokumentą, skirtą įvertinti Europos Sąjungos pasiektą pažangą lyčių lygybės atžvilgiu.

3.2 Reikia pažymėti, kad Komitetas visada entuziastingai domėjosi moterų padėties gerinimui skirta veikla, tiek pasisakydamas daugelyje savo nuomonių, tiek pats skatindamas įvairias iniciatyvas. Atsižvelgdamas į IV pasaulinę moterų konferenciją (Pekinas, 1995 m.), o ypač į tolimesnius su ja susijusius veiksmus (Pekinas +5), Komitetas pateikė dvi nuomones (EXT/

131 ir REX/033), kuriose pabrėžė, pavyzdžiui, Komiteto delegacijos dalyvavimo Jungtinių Tautų posėdžiuose svarbą.

3.3 Be to, bendradarbiavimo su Europos Sąjungos institucijomis kontekste, ypač su Taryba, Europos Parlamentu ir Komisija, Komitetas prisiėmė svarbų vaidmenį stebėti daugelį Europos Sąjungos lyčių lygybės užtikrinimo iniciatyvų, kurios rodo praėjusių kelerių metų pastangas įveikti iššūkius ir nugalėti Pekine įvardintas kliūtis.

3.4 Šiuo atžvilgiu mes tikime, kad, peržiūredamas nuo IV konferencijos pasiektą pažangą ir iškilusias kliūtis, Komitetas galėtų svariai prisidėti, padėdamas užtikrinti, kad į moterų klausimus būtų *sistemiškai* atsižvelgiama vis didesniame Europos Sąjungos politikos ir visuomenės sričių skaičiuje.

3.5 Be to, atsižvelgdami, kad Europos Sąjunga turės priimti vadovaujantį vaidmenį tarptautiniame lygmenyje, o kartu ir sunkią atsakomybę, mes ketiname šioje nuomonėje nustatyti galimus ES indėlius į moterų pažangos ir gyvenimo sąlygų gerinimą visame pasaulyje, remiantis jos bendradarbiavimo ir prekybos bei vystymosi politika.

4. Europos Sąjunga

4.1 Lyčių lygybės klausimas Europos Sąjungoje buvo galutinai kodifikuotas Amsterdamo sutartimi, kuri patvirtino „dvikryptį požiūrį“, apjungusį lyčių integravimą į visas Bendrijos politikos sritis su moterų padėties gerinimo konkrečių priemonių įvedimu. Tačiau lygių galimybių klausimas jau buvo įtrauktas į Bendrijos ekonominės ir socialinės sanglaudos politiką, o taip pat buvo pagrindiniu struktūrinių fondų siekiniu dar 1994 m.

4.2 Europos Sąjunga socialinės politikos srityje pradėjo taikyti integracinį metodą, pagal kurį išskiriami vykdomieji bei finansiniai instrumentai ir viešos koordinacijos metodas. Naujaisi lyčių lygybei pasiekti skirti ES priimti instrumentai yra Lyčių lygybės bendroji strategija (2001–2005 m.), o taip pat lyčių lygybės metinės darbo programos struktūriniuose fonduose.

4.3 Lyčių lygybės bendroji strategija (2001–2005 m.) skirta koordinuoti veiklą ir programas, kurios iš pradžių buvo sukurtos sektoriniu pagrindu, atspindint dvikryptį Amsterdamo sutarties požiūrį, siekiant gerinti aiškumą, pvz., sukuriant patikimus rodiklius ir stebėsenos, įvertinimo bei pasiektų rezultatų paskelbimo sistemą.

4.4 Strategija nustato penkias plačias tarpusavyje susijusias lyčių lygybės skatinimo veiksmų/siekinių sritis: ekonomika (susijusi su užimtumo strategija ir struktūriniais fondais, o taip pat su integravimo į visas politikos sritis, turinčias įtakos moterų padėčiai ekonomikoje, taikymu); dalyvavimas ir atstovavimas (susiję su sprendimų priėmimo procesais); socialinės teisės (susijusios su gyvenimo sąlygomis ir socialinės apsaugos sistemoms būdingais skirtumais); pilietinis gyvenimas (susijęs su pagrindinėmis žmogaus teisėmis ir laisvėmis, ypač pabrėžiant smurtą bei prekybą sekso paslaugoms); vaidmenų ir stereotipų pasikeitimai (susiję su kultūra ir žiniasklaidos priemonėmis).

4.5 Lyčių lygybės politiką taip pat paspartino struktūrinių fondų naudojimas. Kruopščia ir kritiška lygių galimybių skatinimo priemonių bei jų silpnųjų analize pagrįstos 2000-2006 m. laikotarpio nuostatos ir jose įtrauktas Amsterdamo sutartyje nustatytas dvikryptis požiūris. Be to, struktūriniai fondai, o ypač Europos socialinis fondas, jau visada buvo laikomi pagrindiniu Europos Sąjungos užimtumo strategijos instrumentu; 2003 m. liepos mėn. patvirtintose naujose užimtumo politikos ramsčiuose lyčių lygybė paverčiama horizontaliu klausimu, apimančiu visus ramsčius, o vieną ramstį atvirai skiriančių moters ir vyro lygybės klausimams.

4.6 Europos socialiniame fonde pasiekta ženkli pažanga daugiausiai susijusi su užimtumu ir mokymu. Pastangos šioje srityje visų pirma buvo sutelktos į moterų patekimą į darbo rinką, jų dalyvavimo rinkoje bei užimamų pareigų gerinimą (E ašis), o taip pat darbo bei šeimos gyvenimo suderinimą. Jau yra vilčių teikiančių sėkmingų pasiekimų šioje srityje. Taip ESF atsižvelgė į Europos Tarybos Lisabonoje (2000 m.) nustatytą kiekybinį siekinį, pagal kurį būtent moterų užimtumas turi padidėti nuo 51 % (2000 m.) iki 60 % ir pagal Europos Tarybos Barselonoje (2002 m.) priimtą siekinį ikimokyklinio švietimo paslaugas teikti 90 % vaikų nuo trejų metų amžiaus iki pradinės mokyklos pradžios, ir mažiausiai 33 % vaikų, kuriems mažiau nei treji metai (iki 2010 m.).

4.7 Tačiau priemonės, skirtos gerinti darbo kokybę ir karjeros galimybes, skatinti moteris verslininkes, mažinti darbo užmokesčio skirtumą ir remti moterų padėti naujų technologijų sektoriuje, yra tik fragmentiškos. Darbo/gyvenimo pusiausvyros srityje esama keletu projektų, skirtų gerinti vaikų priežiūros struktūras, tačiau labai nedaug susijusių būtent su senyvo amžiaus žmonių priežiūra ar šeimos išlaikytiniais.

4.8 Lyties matmuo vis yra labai kuklus kituose fonduose, ypač susijusiuose su žemės ūkiu ir žuvininkyste, sektoriuose, kuriuose moterys tradiciškai mažiau atstovaujamos, net jei jos atlieka aktyvų vaidmenį šių sektorių vystyme. Todėl išlieka didžiulė nelygybė šiose srityse, o moterų indėlis į visuomenę vis dar nepakankamai įvertinamas, tuo pačiu ir aplinkosaugos gerinimo atžvilgiu.

4.9 ES politika paremta įvairiomis konkrečiomis finansavimo programomis ir iniciatyvomis, pvz., „NOW“ (užimtumas) — darbo rinkai, „STOP“ — bendradarbiavimo kovoje su prekyba moterimis ir vaikais skatinimui, „DAPHNE“ — smurto aukų apsaugos ir informacijos gerinimui bei „Moterys ir mokslas“ (Mokslinių tyrimai ir vystymosi bendroji programa) — naujų technologijų sektoriuje. Bendroji strategija taip pat skirta stiprinti lyčių integravimą į įvairias Bendrijos iniciatyvas, tokias kaip „Equal“, „Interreg“, „Urban“, „Leader“, o taip pat „Leonardo“, „Socrates“, „Jaunimas“ ir „Kultūra“ kultūros sektoriuje.

4.10 Komisijos ataskaitoje apie vyrų ir moterų lygybę (COM(2004) 115) pažymima, kad šioje srityje jau esama pakankamai sudėtingų ES teisinių pagrindų⁽¹⁾, pagrįstų išsamia precedentine teise. Taip pat rengiamas pasiūlymas priimti bendrą direktyvą dėl vienodo elgesio su moterimis bei vyrais principo įgyvendinimo priegios prie prekių bei paslaugų, bei jų gavimo atžvilgiu, kuri turėtų konsoliduoti ir standartizuoti atitinkamus esamus teisės aktus.

4.11 Europos užimtumo ir socialinių reikalų ministrai paskutiniame posėdyje pirmininkaujant nyderlandams susitarė dėl bendros nuomonės, pažymėdami, kad, atsižvelgiant į bendros direktyvos dėl vienodo elgesio rengimą, sritys, kuriose pirmiausiai reikia veiksmų, yra darbo užmokesčio lygybė, vienodos galimybės įsidarbinti, vienodas socialinės apsaugos sistemų traktavimas, lavinimo ir karjeros galimybės ir pareiga įrodyti diskriminacijos lyties pagrindu atvejus.

(¹) Direktyva dėl vyrų ir moterų lygių galimybių jų priegios prie užimtumo, profesinio mokymosi bei paaugstinimo ir darbo sąlygų atžvilgiu (Tarybos direktyva 2003/73/EB, pataisanti direktyvą 76/207/EEB); Direktyva dėl lygaus darbo užmokesčio (75/117/EEB); Direktyvos dėl lygių galimybių socialinės apsaugos reikaluose (79/7/EEB), lygių galimybių profesinėse socialinės apsaugos schemose (86/378/EEB) ir individualia veikla užsimančių moterų ir vyrų lygių galimybių (86/613/EEB); o taip pat Direktyvos dėl nėsčių darbuotojų ir maitinančių krūtimi darbuotojų sveikatos ir saugos darbe (92/85/EEB), darbo laiko organizavimo (93/104/EB), tėvų atostogų (96/34/EB), pareigos įrodyti diskriminacijos lyties pagrindu atvejus (97/80/EB) ir nepilnos darbo dienos (97/81/EB).

4.12 Pasiūlymą direktyvai, įgyvendinančiai moterų ir vyrų lygių galimybių principą prieigos prie prekių bei paslaugų, bei jų gavimo atžvilgiu (2003/0265 (CNS)), taip pat išnagrinėjo EESRK⁽¹⁾ ir nustatė tam tikrus nemažus trūkumus, kurie turi būti ištaisyti nedelsiant.

4.13 Be to, po Pekino Veiksmų platformos priėmimo ir Lisabonos Tarybos, per pastaruosius kelerius metus iš dalies dėl naujų rodiklių įvedimo, buvo pateikta daugiau statistikos lyčių klausimais (pvz., apie sprendimų priėmimo procesus, darbo rinką arba smurtą šeimoje), o tai leido veiksmingai analizuoti problemas ir stebėti politikos bei priemonių poveikį. Todėl statistikos atžvilgiu pažanga jau akivaizdi, net jei ir lieka dar daug ką padaryti, siekiant įvairių sričių rimtos stebėsenos. Tikslų pasiektos pažangos mastą galima nustatyti tik tuomet, jei įmanoma kiekybiškai bei kokybiškai išnagrinėti ir išanalizuoti reiškinius ir vykstančius procesus.

4.14 Iš kitos pusės, lyčių klausimų biudžetai, t.y. lyčių klausimų integravimo į biudžeto procedūras taikymas, vis dar beveik nežinomas Europos Sąjungos lygmenyje ir valstybėse narėse. Lyčių matmens įvedimas kiekviename biudžeto planavimo lygmenyje patvirtina, kad administratorių sprendimai nėra nešališki, o skirtingai įtakoja vyrus ir moteris; šiuo atveju lyčių klausimų biudžeto sudarymas taip pat yra politikos įtakos įvertinimo, lėšų skyrimo ir vyrų bei moterų apmokestinimo instrumentas.

4.15 Deja, nors ir Bendrijos paramos moterims politika paspartėjo, vis dar reikia teigiamų veiksmų ir valstybių narių didžiulių pastangų, siekiant užtikrinti, kad siekiniai būtų iš tikro pasiekti.

4.16 Nors moterų nedarbo rodiklis Europoje per pastaruosius metus 55,6 % sumažėjo, Lisabonos Tarybos nustatytas tikslas vis dar atrodo labai tolimas daugumoje šalių: moterys toliau didina dirbančių rizikingomis sąlygomis ir dažnai neturinčių jokios socialinės apsaugos sistemos bei priskiriamų silpniausios klasės darbuotojų kategorijai gretas; vis išlieka žymi darbo užmokesčio diskriminacija tarp vyrų ir moterų, kuri vis stiprėja, o vertikalus bei horizontalus atskyrimas tebėra liūdna tikrovė. Kaip jau buvo minėta, net darbo/gyvenimo pusiausvyros atžvilgiu, priemonės pasirodo išimtinai nukreiptos į vaikus

priežiūrą; beveik nieko nedaroma, kad būtų remiama kitų šeimos narių priežiūra, ir tik kelios šalys įvedė tėvystės atostogų skatinimo priemones dirbantiems tėvams.

4.17 Ženklių skirtumų taip pat esama sprendimų priėmimo atžvilgiu. Tereikia pažvelgti į tai, jog ES lygmenyje Europos Komisijos narių kolegiją sudaro 22 vyrai ir septynios moterys (tik 24 % bendro narių skaičiaus), o Parlamente yra 510 vyrų ir 222 moterys (tik 30 % bendro parlamentarų skaičiaus). Taip pat negerėja padėtis ir nacionaliniame lygmenyje: vidutinis moterų procentas nacionaliniuose parlamentuose nesiekia net 25 %, o tuo tarpu vyriausybėse jis vos viršija 20 %.⁽²⁾ Ypač moterys per mažai atstovaujamos EESRK (tik 79 iš 317 visų narių (t.y. tik 25 %)).

5. Europos Sąjunga ir trečios šalys: tarptautinis bendradarbiavimas ir prekyba moter pažangos labui

5.1 Į vyrų ir moterų lygių galimybių problemą dabar taip pat visiškai atsižvelgiama Europos Sąjungos bendradarbiavimo ir vystymosi politikoje: Komisijos pranešimas COM(95) 423 (1995 m. rugsėjo 18 d.), po kurio buvo priimta Tarybos rezoliucija dėl lyčių klausimų integravimo į bendradarbiavimo vystymą (1995 m. gruodžio 20 d.), tapo pirminio reglamento priėmimo 1998 m. pagrindu (1998 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2836/98), kuris dabar atnaujintas 2004–2006 m. laikotarpiui. Naujas tekstas (Nr. 806/2004) stiprina siekinius remti integravimą ir priimti konkrečių priemonės, skirtas skatinti lygias galimybes, kaip esminį indėlį į pasaulio skurdo mažinimą, o taip savo prioritetu nustato išteklių bei paslaugų moterims stebėseną, ypač švietimo, užimtumo ir dalyvavimo sprendimų priėmimo procesų atžvilgiu. Taip pat pabrėžiama parama valstybinėms ir privačioms lyčių lygybės skatinimo priemonėms.

5.2 Lyčių lygybės integravimo į Bendrijos vystymosi bendradarbiavimą (2001–2006 m.) veiksmų programa⁽³⁾ skirta padėti užpildyti spragą tarp išsakytų principų ir praktikos, konkrečios strategijos bei prioritetinių sričių nustatymo pagrindu: parama skurdą mažinančiai makroekonomikos politikai ir sveikatos bei švietimo socialinėms vystymo programoms; maisto sauga ir darnus kaimo vystimasis; transportas; institucinis galimybių didinimas ir geras valdymas; prekyba ir vystimasis, bendradarbiavimas ir regionų integracija; parama lyčių integravimui į visus projektus bei programas regioniniame ir nacionaliniame lygmenyje; o taip pat Europos Komisijos personalo aprūpinimas instrumentais bei atitinkamas apmokymas lyčių lygybės klausimais.

⁽²⁾ Europos Komisijos, Užimtumo ir socialinių reikalų skurdaus 2004 m. rugsėjo 29 d. duomenys.

⁽³⁾ COM(2001) 295 galutinė

⁽¹⁾ Žr. nuomonę ...

5.3 2005 m. ir 2006 m. programavimo dokumentai „Lyčių lygybės skatinimas vystymo bendradarbiavime“ nustato šias prioritetines veiksmų sritis: paauglių tarpe skatinti teigiamas pažiūras ir elgesį, siekiant užkirsti kelią smurtui prieš merginas bei moteris; pagrindinių suinteresuotų šalių valstybės partnerėse apmokymo ir jiems teikiamos metodologinės paramos poreikis.

5.4 Europos Komisija remia lyčių lygybę didinančius veiksmus ir projektus per dvišalį ir regioninį bendradarbiavimą su Vakarų Balkanais, Rytų Europa ir Centrine Azija, Viduržemio jūros šalimis, Afrika, Karibų jūros šalimis ir Ramiojo vandenyno bei Lotynų Amerikos šalimis. Kai siekiama įgyvendinti priemonės šioje srityje, kita finansinė parama paskirstoma teminiu, o ne geografiniu pagrindu.

5.5 Su AKR (Afrikos-Karibų jūros-Ramiojo vandenyno) šalimis 2000 m. birželio 23 d. pasirašytas Kotonu (pranc. Cotonou) susitarimas taip pat yra svarbus ES santykių su trečiojomis šalimis vystymo etapas. Šis susitarimas, parodantis esamą politikos, prekybos ir vystymosi ryšį, vystymosi strategijose įveda socialinį matmenį, pvz. skatindamas visišką nevyriausybinę suinteresuotų šalių dalyvavimą, įtraukiant ir pilietinę visuomenę. Lyčių lygybė taip pat yra pripažinta vienu iš visų sutartų apimančių klausimų, į kurį būtina sistemingai atsižvelgti (8 ir 31 straipsniai). Labai teigiama pasiekimas, jog nevyriausybinių suinteresuotų šalių dabar dalyvaus skirtinguose nacionalinių strateginių dokumentų rengimo etapuose, o mes tikimės, kad ypatingas dėmesys bus atkreiptas į moterų organizacijų įtraukimą.

Susitarimas taip pat suteikia Komitetui aiškų įgaliojimą konsultuoti ekonomikos ir socialinių interesų grupes, taip oficialiai įtvirtindamas jo, kaip privilegijuoto konsultanto vaidmenį.

5.6 Visiško moterų įtraukimo ir jų aktyvaus dalyvavimo vystymosi politikoje pasiekimas neabejotinai bus sudėtingas ir ilgai trunkantis procesas, tačiau mes tikime, kad svarbu, jog visos Europos institucijos palaikytų aukštą suinteresuotumo lygmenį, o tai, kas išdėstyta dokumentuose, kad virstų konkrečiomis priemonėmis.

5.7 Šiuo atžvilgiu mes manome, kad svarbu Bendrijos ekonomikos ir socialinės sanglaudos politiką pateikti kaip modelį, kurį būtų galima perkelti į likusį pasaulį, o ES — skatinti ir taikyti socialinės sanglaudos principus tarptautiniame lygmenyje, panaudojant jos santykius su trečiomis šalimis.

5.8 Žinoma, naudinga būtų į prekybos ir bendradarbiavimo susitarimus įtraukti konkrečias išlygas arba net imtis teigiamų veiksmų moterų teises gerbiančių šalių atžvilgiu.

5.9 Nors prekybos liberalizavimas neabejotinai padidino moterų užimtumą besivystančiose šalyse, moterys dažnai priskiriamos dirbančių rizikingomis sąlygomis, žemesnės kvalifikacijos, mažiau apmokamų ir neturinčių jokios socialinės apsaugos darbuotojų kategorijai. Be to, prekybos liberalizavimą dažnai lydi tarptautinių organizacijų pasiūlytos arba diegiamos struktūrinės reformos, kurios, nesant atitinkamų socialinės apsaugos mechanizmų, tampa sunkia našta silpnesniems gyvenimo sąlygoms, kuriuose moterys dažnai sudaro daugumą.

5.10 Šiose politikos srityse, ypač prekybos politikoje, vis dėlto dar mažai atsižvelgiama į lyčių klausimus. Žinant, kad jos tikrai nėra neutralios, o atvirkščiai, dažnai neigiamai įtakoja ypač moteris, o taip pat, jog vystantis šalies ekonomikai, negalima nepaisyti socialinės lygybės klausimo, būtų naudinga, jeigu (1) dėl šių politikos sričių būtų deramasi, svarstant lyčių integravimą ir (2) būtų įvestos jų poveikio stebėsenos sistemos makroekonomikos ir mikroekonomikos lygmenyse.

6. Išvados ir darbo pasiūlymai

Europos institucijų dabar vystomas veiksmingas bendradarbiavimas davė reikšmingų rezultatų aktyvios pagalbos moterims politikos formavimo bei moterų dalyvavimo darbo rinkoje, jų teisių gynimo ir jų gyvenimo sąlygų gerinimą skatinančių konkrečių programų bei projektų atžvilgiu. EESRK pažymi, kad lieka daug sričių, kuriose reikia imtis veiksmų:

- Dalyvavimas sprendimų priėmimo procesuose ir moterų atstovavimas yra vis dar per menkas tiek Europos institucijose, tiek daugumoje valstybių narių nacionaliniuose, regionų ir vietos lygmenyse; tai reikia visuose lygmenyse skatinti, o taip pat svartyti dėl kvotų sistemos įvedimo;
- Institucijose ir valstybėse narėse turi būti įvestos mokymo priemonės, skirtos lyčių integravimo skatinimui visuose lygmenyse nuo sprendimų priėmimo iki politikos ir strategijos įgyvendinimo;
- Lyčių įvertinimai, studijos ir statistiniai duomenys bei specialūs rodikliai yra esminiai nustatant klausimus, gerinant įsikišimo strategijas bei politiką, o taip pat veiksmingai vertinant jų įtaką; būtina tęsti atskirų duomenų pateikimą ir naujų rodiklių nustatymą;
- Visuose ES fonduose ir finansiniuose instrumentuose, įskaitant valstybėse narėse, moterų skatinimui skirti išteklių turi būti įvertinti remiantis ir skatinant lyčių klausimų biudžeto sudarymą;

- Tačiau svarbiausia pagrindinė sąlyga yra užtikrinti lygias moterų švietimo ir mokymo galimybių teises, ką ir ragina Tūkstantmečio vystymosi tikslų 3-ias tikslas;
- Struktūrinių fondų atžvilgiu būtina spartinti pagalbos moterims žemės ūkio (EŽŪOGF) ir žuvininkystės (ŽOFI) sektoriuose priemonės ir jas susieti su aplinkosauga, nes tai dar viena sritis, kurioje Bendrijos politika lyčių klausimais yra ganėtinai silpna;
- Žinių visuomenėje turi būti sustiprintos mokymo priemonės, kurios padėtų pasiekti tikslus pagal Lisabonos strategiją, o ne dar labiau diskriminuotų ir atskirtų moteris. Moterų verslininkų skatinimo ir moterų dalyvavimo naujų technologijų sektoriuje didinimo politikai turi būti suteiktas naujas impulsas;
- Bendrai tariant, darbo rinkoje reikia papildomų priemonių, kad būtų įveiktas vertikalus bei horizontalus atskyrimas ir panaikintos visos kliūtys, neleidžiančios pasiekti tikrą lygybę; valstybės narės turi susitarti su socialiniais partneriais ir nustatyti konkrečius, kiekybiškai įvertinamus tikslus bei siekinius. Ypač darbo užmokesčio diskriminacijos atžvilgiu valstybės narės turi pradėti taikyti daugiabriaunį požiūrį, kaip numatyta valstybių narių užimtumo politikai skirtose Tarybos gairėse ⁽¹⁾, kuriose pagrindiniais problemos aspektais įvardinti švietimas ir mokymas, darbo klasifikacijos ir mokėjimų sistemos bei kultūriniai stereotipai;
- Darbo ir šeimos gyvenimo suderinimui skirtose priemonėse daugiau dėmesio reikia skirti priežiūros teikimui senyviams giminaičiams, iš dalies atsižvelgiant į gyventojų senėjimą, bet ir nepamiršus vaikų priežiūros klausimų;
- Siekiant skatinti lygias galimybes, reikia remti ir gerinti investicijas į viešas paslaugas, ypač į mokyklinį ir universitetinį švietimą, sveikatos priežiūrą bei socialinės apsaugos paslaugas.;
- Reikia spartinti, taip pat ir valstybėse narėse, moterų imigracijos bei prieglobsčio politiką ir imigruojančių moterų integracijos skatinimo politiką, o taip pat pagalbos priemonės,

skirtas moterims, esančioms konfliktų, diskriminacijos ir smurto aukomis jų kilmės šalyse;

- Reikia stengtis užkirsti kelią prekybai moterimis ir vaikais;
- Prekybos ir vystymosi politikos atžvilgiu būtina remtis visos visuomenės dalyvavimo o ypač moterų vaidmens, politiką; moterų interesų grupės turi pilnai dalyvauti vystymosi politikos formavime nacionalinės strategijos dokumentų rengime susijusiose šalyse; taip pat ypač svarbu padidinti konkretų moterims skirtą finansavimą, siekiant pagerinti jų ekonominę ir socialinę padėtį.
- Reikia stebėti prekybos sutarčių ir vystymosi politikos poveikį, tame tarpe ir mikroekonomikos lygmenyje, pateikiant konkrečią jų poveikio silpniausių socialinių sluoksnių gyvenimo sąlygoms analizę ir atsižvelgiant į lyčių skirtumus;
- Reikia stiprinti Komisijos ir jos delegacijų vaidmenį, kad jos galėtų įtakoti pagarbos žmogaus teisėms užtikrinimą, o tuo pačiu ir pagarbą moterims, kai jų teisės pažeidžiamos;
- Delegacijoms turėtų būti perduota konkreti atsakomybė už lyčių klausimų *integravimą* skatinimą;
- Europos Sąjunga turi panaudoti visą savo įtaką, kad įtikintų kiek galima daugiau šalių ratifikuoti ir įgyvendinti tarptautines sutartis, teigiamai įtakojančias moterų padėtį, o ypač Tarptautinę konvenciją dėl moterų visų diskriminacijos formų panaikinimo ir papildomą protokolą, bei užtikrinti, kad pasirašiusių šalių pateiktos išlygos būtų atšauktos.

Komitetas įsipareigoja nedelsiant iširti moters padėtį naujose Europos Sąjungos valstybėse narėse.

Atsižvelgiant į Komiteto vaidmenį, jo funkcijas santykyje su pilietine visuomene, jo siekinius ir patirtį, įgytą vykdant su lyčių lygybe susijusių klausimų nuolatinę stebėseną, taip pat būtų naudinga, kad jis būtų atstovaujamas Europos Sąjungos delegacijoje Jungtinių Tautų Moterų padėties komisijos (MPK) 49-oje sesijoje.

2005 m. vasario 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Tarybos 2003 m. liepos 22 d. sprendimas dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių (OL L 197/13)